

ESCOLA DE CAMPANERS DE LA VALL D'EN BAS LLORENÇ LLONGARRIU

CURS 2023-2024

L'ESCOLA DE CAMPANERS

Antigament el so de les campanes era omnipresent i constituïa un dels elements més importants del paisatge sonor dels nostres pobles. Cada esdeveniment tenia un toc propi que la gent identificava i entenia. L'aparició de nous mitjans de comunicació, però, va relegar les campanes a un paper molt secundari en la transmissió de la informació. Paral·lelament, l'electrificació dels campanars va comportar la simplificació i uniformització dels tocs, perdent així la seva riquesa musical i etnològica. Com a conseqüència han anat desapareixent els campaners i, amb ells, el coneixement del llenguatge de les campanes i de les tècniques tradicionals de tocar. La preocupació per la deperdició d'aquest patrimoni va motivar que el 24 d'octubre de 2017 la Generalitat de Catalunya declarés els tocs de campana Element Festiu Patrimonial d'Interès Nacional i el dia 30 de novembre de 2022 la UNESCO ho fes com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

Amb la voluntat d'ajudar a preservar i recuperar aquest patrimoni, tant material com immaterial, neix l'**Escola de Campaners de la Vall d'en Bas Llorenç Llongarriu**. L'Escola, que és una iniciativa conjunta de l'Ajuntament de la Vall d'en Bas i de la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya, pretén formar una nova generació de campaners, persones que mantinguin vives les campanes, recuperant els tocs manuals i les formes tradicionals de tocar. Alhora, també vetllin per la conservació de les campanes com a objecte artístic, històric i musical. Les classes es duen a terme a l'Espai de Cultura i Natura Can Trona de la Vall d'en Bas i al campanar de l'església de Sant Romà de Joanetes, que ha estat cedit pel Bisbat de Girona per dur a terme la part pràctica.

OBJECTIUS

- Aprendre a tocar manualment les campanes amb les diferents tècniques tradicionals catalanes: fer batallades, tritllo, vogar, asseure, repics amb quatre campanes (mans i peus), cadira de campaner.
- Aprendre a interpretar diferents tocs de campana: Tocs civils (foc, sometent, toc de mal temps), toc d'oració, toc de missa, toc de bateig, toc de festa, repics solemnes, toc de difunts.
- Conèixer la campana com a element d'interès patrimonial, artístic, musical i etnològic.
- Adquirir nocions sobre el manteniment de les campanes i la seguretat en els campanars.

CONTINGUTS PART TEÒRICA

Les campanes com a element patrimonial artístic, històric, musical i social

- Importància de les campanes com a element social i de comunicació
- Vocabulari
- Història i evolució de les campanes
- Procés de fabricació de les campanes
- Acústica de les campanes
- Epigrafia i decoració

El toc manual de campanes a Catalunya

- Els tocs de campanes com a element patrimonial immaterial
- El llenguatge de les campanes a Catalunya
- Tècniques per fer sonar les campanes a Catalunya
- Instal·lacions de campanes a Catalunya

Simbolisme de les campanes

- Benedicció de les campanes
- Ús de les campanes dins la litúrgia cristiana
- Les campanes, veu de Déu

Calendari litúrgic i festiu

- Celebracions fixes i variables
- Temps diari, setmanal, anual
- Principals festivitats de l'any

Consuetes de campaner

- Funcions i tasques dels campaners
- Descripció dels tocs de campanes
- Ús civil i religiós de les campanes

El toc manual de campanes arreu d'Europa

- Característiques i tècniques per fer sonar les campanes a les diferents regions d'Europa
- Els carillons de campanes

Electrificació dels campanars

- Sistemes per fer sonar les campanes automàticament
- Centraletes
- Compaginació del toc manual amb l'automàtic

Mesures de seguretat i conservació de les campanes

- Adequació dels campanars per tocar manualment
- Neteja de les campanes
- Manteniment dels mecanismes per tocar
- Protecció de les campanes
- Elements de seguretat en els campanars
- Proteccions personals i assegurances

CONTINGUTS PART PRÀCTICA

Tècniques per fer sonar les campanes

- Fer batallades
- Repics i tritllo
- Vogar o ventar
- Asseure
- Cadira de campaner

Pràctica d'interpretació de tocs

- Tocs civils (foc, sometent, toc de mal temps)
- Toc d'oració, toc de missa
- Toc de bateig, toc de festa
- Repics solemnes
- Toc de difunts

Tocs de campanes d'altres campanars de Catalunya

- Tocs de campana de la Catedral de Tarragona
- Tocs de campana de Santa Maria de Cervera

PROFESSORAT

Xavier Pallàs Mariani

Impulsor i coordinador de l'Escola de Campaners de la Vall d'en Bas. Va estudiar a l'Escolania de Montserrat, Magisteri a la Universitat de Girona i la titulació superior de violí a l'Escola Superior de Música de Catalunya. Durant 8 anys ha estat director de l'Escola Municipal de Música d'Olot, on actualment exerceix com a professor de violí i instruments tradicionals catalans. Ha publicat diversos llibres per donar a conèixer el patrimoni musical català conservat als arxius parroquials. S'ha especialitzat en l'estudi de les campanes i dels campanars de Catalunya, a més d'investigar sobre l'ofici de campaner. És autor de la monografia *Campanes i campanars de la Garrotxa* (2019). Actualment està duent a terme l'inventari de les campanes del Pla de l'Estany i del Ripollès.

Daniel Vilarrúbies Cuadras

Arxiver, Doctor en Història de l'Art. Director de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès. Autor d'articles sobre el patrimoni festiu: Les campanes, els entremesos, la Patum de Berga, el moviment associatiu, entre els quals destaca l'inventari i estudi de les campanes i campanars de la Val d'Aran (2007-2009). Assessor en restauracions de campanars i campanes catalans (el Pi, Cervera, Vilac, Salardú) i conferències de divulgació sobre el tema campaner. Participà convidat al Glockentage de Karlsruhe el 2004. Comissari de l'exposició "Les campanes d'ús civil a Catalunya" que va inaugurar-se a la seu de la Generalitat de Catalunya a Brusel·les el gener del 2020. Membre dels campaners de Cervera i Santa Maria del Pi.

Nil Rider Enrique

Històriador medievalista per la UAB, amb una alta sensibilitat per la història de l'art, el folklore i l'etno-musicologia. Actualment, és tècnic arxiver i de patrimoni cultural de la Catedral de Barcelona. La seva recerca rau en el ritual comunitari: l'estudi i reflexió del cerimonial, la litúrgia i el paisatge sonor, amb publicacions com *L'ou com balla. L'efímer, el Corpus i la Catedral* (Catedral de Barcelona, 2021), "Litúrgia i festa a la Badalona pretridentina: les "Pràctiques e costumes de la rectoria de Badalona". Estudi i edició del text" (*Carrer dels Arbres*, Museu de Badalona, 2022) o "Tocar quan toca tocar. Les campanes, l'ordenació i el pas del temps" (*Revista Caramella*, 2021).

Mn. Jordi Font Plana

Capellà de Girona. Doctor en Teologia a Facultat de Teologia de Catalunya. Curs de post-grau a l'Institut Supérieur de Liturgie de l'Institut Catholique de Paris i doctor en Litúrgia a la Facultat de Litúrgia del Pontifici Institut Litúrgic de Sant Anselm de Roma. És professor i vicedirector de l'Institut de Litúrgia ad instar Facultatis de Barcelona. Canonge i rector de diverses parròquies del Pla de l'Estany i del Santuari de la Mare de Déu del Mont. Autor de l'article "Las campanas: la expresividad del ritual de bendición" (*Litúrgia y Espiritualidad*, 2022)

Blai Ciurana Abellí

Campanòleg i professor de piano graduat per l'Escola Superior de Música de Catalunya en l'especialitat de pedagogia del piano clàssic i contemporani. El 2012 va iniciar l'inventari "Campanes i Campanars del Gironès" (en projecte). El 2018 assumeix la secretaria de la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya; des de llavors ha estudiat i catalogat campanes de diferents punts del Principat. Assessor d'empreses d'instal·lació i manteniment. Des del 2021 és delegat de la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya a la World Carillon Federation. El 2022 ingressa a la prestigiosa Reial Escola de carilló Jef Denijn a Malines (Bèlgica), on resideix actualment.

Jesús Martínez Casanelles

Publicista i humanista de formació. Actualment treballa com a tècnic al Museu Comarcal de la Conca de Barberà. Membre del Grup de Campaners de la Catedral de Tarragona (des de 1998) i membre fundador dels Campaners de Santa Maria de Montblanc (des de 2016). Autor de diferents estudis i publicacions, entre els quals destaquen: *Les Veus de la Catedral de Tarragona* (El Mèdol, 2008) i *El Món de les campanes a la demarcació de Tarragona* (Diputació de Tarragona, 2020). Ha participat en diferents projectes de dinamització, sensibilització i difusió del món campaner i és el comissari de l'exposició "Tocant el cel amb una corda, les campanes de la Conca de Barberà" del Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

Ramon Gené Capdevila

Campaner de Cervera des de fa més de 25 anys. Secretari del Grup de Campaners de Cervera des del 2014, i president de la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya des del 2018, entitat de la que fou així mateix secretari del 2016 al 2018 en que n'assumí la presidència. Advocat i economista de professió. Escriptor, poeta i historiador aficionat. Impulsor i col·laborador en nombroses iniciatives socials i culturals.

Xavier Juan Vives

Campaner de Cervera. Format a l'Escola de Campaners de Cervera creada l'any 1980, s'anà perfeccionant de la mà del mestre Jaume Font en l'aprenentatge, tant dels tocs vigents com dels antics prou documentats. En la retirada d'en Jaume Font, donada la seva avançada edat, agafà el relleu, com a Cap de Colla del Grup de Campaners de Cervera, a l'edat de 19 anys, essent el campaner titular més jove que mai ha tingut el campanar de Santa Maria. El seu treball familiar autònom l'hi permet compaginar feina i campanar. Ha estat vocal de la Junta de la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya. Interpreta a Jesús en les tradicionals representacions de la Passió de Cervera.

HORARIS

- **9.15h:** Part pràctica grup A (Campanar de Sant Romà de Joanetes)
- **11.00h :** Part teòrica (Espai de Cultura i Natura Can Trona)
- **12.30h :** Part pràctica grup B (Campanar de Sant Romà de Joanetes)

El dia 9 de març les classes es faran al campanar de Sant Esteve d'Olot i el dia 4 de maig al de Santa Maria de Cervera. L'horari pot variar.

CALENDARI

Dissabte 14 d'octubre 2023

- Les campanes com a element patrimonial (Professor: Xavier Pallàs)
- Part pràctica: Tocs civils, toc d'oració, toc de Missa (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 4 de novembre 2023

- El toc manual de campanes a Catalunya (Professor: Daniel Vilarrúbies)
- Part pràctica: Tritllo, Vogar, Asseure (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 2 de desembre 2023

- Simbolisme de les campanes (Professor: Mn. Jordi Font)
- Part pràctica: Toc de bateig, toc de festa (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 13 de gener 2024

- Calendari litúrgic (Professor: Nil Rider)
- Part pràctica: Toc de difunts (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 10 de febrer 2024

- Consuetes de campaner (Professor: Xavier Pallàs)
- Part pràctica: Tocs de campana de la catedral de Tarragona (Professor: Jesús Martínez)

Dissabte 9 de març 2024

- Part pràctica: La cadira de campaner. Campanar de Sant Esteve d'Olot. (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 6 d'abril 2024

- Electrificació dels campanars (Professor: Blai Ciurana)
- Part pràctica: Repics solemnes, tocs de processons (Professor: Xavier Pallàs).

Dissabte 4 de maig 2024

- Mesures de seguretat i conservació de les campanes (Professor: Xavier Pallàs)
- Part pràctica: Els tocs de campana de Santa Maria de Cervera. Campanar de Santa Maria de Cervera (Professor: Ramon Gené)

Dissabte 1 de juny 2024

- El toc manual de campanes arreu d'Europa (Blai Ciurana)
- Part pràctica: pràctica dels tocs apresos durant el curs (Professor: Xavier Pallàs)

Dissabte 29 de juny 2024

- Mostra de tocs

INSCRIPCIÓ, PLACES, CERTIFICACIÓ

INSCRIPCIÓ

Inscripcions a través de la web de l'Ajuntament de la Vall d'en Bas

<https://cantrona.koobin.cat/>

PREU CURS: 100€

REQUISITS:

Per poder fer el curs caldrà disposar de l'assegurança d'accidents i responsabilitat civil que té subscrita la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya. És per això que serà necessari ser soci de la Confraria i tenir una edat compresa entre els 14 i 74 anys.

Per fer-se soci de la confraria de campaners: <https://campanes.cat/>

Preu anual soci adult: 31,71€ / Preu anual soci juvenil (14-17 anys): 21,14€

PLACES

El curs 2023-2024 ofereix **12 places** per alumnes entre els 14 a 74 anys.

La part teòrica es farà conjunta al **Centre de Cultura i Natura Can Trona de la Vall d'en Bas** i la part pràctica en grups de 6 alumnes al **campanar de Sant Romà de Joanetes**.

L'atorgació de les places es farà per ordre d'inscripció.

CERTIFICACIÓ

Al finalitzar el curs l'Ajuntament de la Vall d'en Bas i la Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya emetran un certificat d'assistència als alumnes que hagin assistit a un mínim del 80% de les classes.

CONTACTE

Coordinador: Xavier Pallàs Mariani

www.escoladecampaners.com

escoladecampaners@gmail.com

Telèfon: 666477698